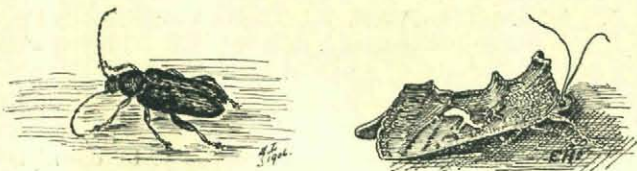

daar zweven, neen schieten de slanke libellen kriskras door de lucht, een vlindertje vervolgd een vlieg genekt. Mooi zijn ze en vraatzuchtig, die zwaluwen onder de insecten.

Tegen de riethalmen zitten nog hun oude pakjes, die

Rietkever, *Plateumaris braccata*. Gamma-uil.

ze uitgetrokken hebben, toen ze van gluiperige larve, slanke luchtbewoonsters werden, maar haar vraatzucht hebben ze meegenomen. Een dichterlijk diertje wel zoo'n libel, moet u maar eens zien, hoe smakelijk ze, zelfs in gevangenschap, andere insecten, ja zelfs hardschildige torren opknabbelen.

De kokerjuffers in de slooten zijn nu volwassen, en slepen heele gevaarten, van allerlei materiaal vervaardigd, met zich mede.

Mugvormige *Sesia*.

Als 't nu erg warm is, is dat een mooie gelegenheid om eens lui bij een mierennest te gaan liggen, liefst bij die van de roode of zwarte boschmier en volgens de methode van mijnheer Thijssse op een krant, of, houdt er thuis eens een kolonie op na in een kunstmatig nest. Verleden jaar had ik zoo een heelen tijd plezier, van een kleine kolonie van een *Lasiuss*soort, een gele mier, die verborgen onder steenen leeft, en daarom zoo interessant is, omdat ze op twee vaste commensaals, een pissebed (*Plathyarthrus hofmanseggii*) en een wortelluisje (*Aphis*) er op na houdt.

Duidelijk heb ik het bedelen om voedsel gezien van de pissebedjes en ook is het me bijzonder opgevallen hoe trouw de werksters de koningin verzorgden.

Het nest bestond uit een dunne laag aarde (die ik matig vochtig hield), tusschen twee glasplaten. Daar het nest rondom in water stond is het vaak gebeurd, dat er een mier in 't water viel en (wat een taaiheid,) zoo'n mier die ruim 8 uren in 't water gelegen had kwam volkomen bij en wandelde na een uurtje weer weg.

Mijn aantekeningen omtrent dat nest, zijn verloren geraakt, maar stellig zal ik weer een kolonie halen en dan zou 't aardig zijn als verschillende liefhebbers eens meededen, en later elk hun waarnemingen en experimenten in *De Levende Natuur* publiceerden. Dan zou er heel wat aardigs en interessants voor den dag komen.

Kleine Boktor.
Saperda populnea.

S. LEEFMANS.

Vragen en Korte Mededeelingen.

Boekbespreking.

1. *Flora van de Omstreken van 's-Gravenhage*, door H. R. Hoogenraad en F. R. van Iterson, 's-Gravenhage, Martinus Nijhoff, 1906.

Een nieuwe „*Flora Hagana*“. en een goede; bewerkt door ernstige, bekwame en — wat ook wat zeggen wil — door geestdriftige natuurvrienden.

't Is een handig en oogelijk boekje geworden, deze Haagsche *Flora*; een kleine 200 bladzijden, in hoofdzak bezet met vier lijsten; één vermeldende alle planten van het gebied, maar niets gevende dan den naam, den wetenschappelijken en de familie; deze bevat 26 blz. Na deze opsomming volgt de hoofdljst, gerangschikt evenals de eerste opsomming; in deze wordt bij elke Haagsche plant, de grondsoort, de vindplaats en de bloeitijd aangegeven; ook de Nederlandsche naam, wanneer de plant er al een heeft. De vindplaats is niet nauwkeurig aangegeven; dat kan niet zonder kaart en dat behoeft ook niet. Dan krijgen we weer een afzonderlijke systematische lijst met de planten van 't Haagsche bosch (alleen wetenschappelijke namen), en ten slotte een register.

De inleiding geeft eenige opmerkingen en wetenswaardigheden over de grondgesteldheid van het bewerkte terrein en over 't verband tusschen grondsoort en plantengroei.

Evenals in de meeste „*flora's*“ zijn allen vaatcryptogamen en phanerogamen (varens, paardestaarten en zaadplanten) opgenomen; in dit opzicht hebben de samenstellers zich beperkt; wat het onderzochte gebied betreft zijn ze nog al royaal geweest, het wordt begrensd door een lijn getrokken over de volgende plaatsen: Wassenaarsche slag (einde), Voorschoten, Zoetermeer, Nootdorp, Rijswijk, Wateringen, Naaldwijk, Hoek van Holland.

Wat je nu aan zulke lijsten hebt? Wel, ieder die geregeld in den omtrek van den Haag of in 't bosch botaniseert, interesseert zich natuurlijk voor den plantengroei en die wil gaarne weten, op welke soorten hij hopen kan en waarop hij dus te letten heeft. Ook 't vinden van een wilde plant, die niet opgegeven is in een nieuwe lokale flora, heeft zijn eigenaardig genot, dat alleen zij kennen, die voor botanie en voor natuurstudie in 't algemeen iets voelen.

Bij 't doorlezen trof mij, dat in 't Haagsche bosch maar één orchideensoort voorkomt, de keverorchis *Listera ovata*; en niet eens het gewone standelkruid: *Epipactis*, dat in de veel jongere Gooische bosschen haast overal te vinden is; niet alleen in 't Bosch van Bredius, in ook 't Spiegel, zelfs langs den weg. Dat wijst op verschil in grondsoort. Daarentegen groeien er anemoontjes, klaverzuring en aronskelken, die in 't Gooi zeldzaam zijn.

De schrijvers zeggen dan ook, dat men dit werkje als een te leggen grondslag van materiaal kan beschouwen voor hun oekologische studiën; voor de verklaring van 't al of niet voorkomen, op grond van vochtigheid, zoutgehalte, beschutting enz. Behalve in 't oriënteeren bij een bezoek door floristen, ligt ook daarin de waarde van 't boekje van de heeren Hoogenraad en Iterson, die daarvoor dank verdienen van alle plantenvrienden; moge het een voorbeeld zijn, dat veel navolging vindt.

E. Hs.

2. *Paddestoelen*. Beschrijving en afbeelding van de meest veelvuldig voorkomende Paddestoelen, eetbare en vergiftige, door Dr. Vitus Bruinsma, met 24 gekleurde platen, waarop 190 Paddestoelen zijn afgebeeld, ingen. f 1.60, geb. f 2.10, A. Noordhoff, Groningen, 1906.

Ook dit boekje is geen leesboek. Het is niets meer en wil niets meer zijn dan een prentenboekje met beschrijving van elk plaatje; en als toegift: „Iets over Paddestoelen in 't algemeen“, „Iets over 't eten van Paddestoelen“ en een systematisch overzicht van de hoogere zwammen.

De indeeling in eetbare en giftige Paddestoelen moest wel gekozen worden, omdat ze op de gegeven Duitsche plaatjes, zoo zijn gegroepeerd; eerst 12 met eetbare en dan 12 met giftige zwammen. Dat mag voor een buitenlandschen kok een zeer bruikbaar systeem zijn — en voor schoolkinderen in die streken, waar Paddestoelen verzameld worden ter consumptie, misschien ook wel — in een boekje dat Paddestoelen wil leeren kennen aan de natuurvrienden, en nieuwe vrienden aan de zwammen met hun mooie kleuren en vormen wil bezorgen, doet die scherpe scheiding in eetbaar en giftig, wat onaangenaam aan. Doeltreffend is deze trouwens ook niet, dan moest naast de eetbare de giftige dubbelganger staan, zoodat de vergelijking gemakkelijker kon zijn.

werk kan wezen, de menschen met de eetbare en giftige zwammen kennis te doen maken, om een nieuw, goed en krachtig volksvoedsel in te voeren. Maar daartoe zijn plaatjes niet voldoende, ook deze niet; al was 't alleen omdat er te veel afgebeeld zijn, die, hoewel giftig, niet bij ons voorkomen. Er zijn bladzijden waarop van de afgebeelde er maar een of twee inlandsch zijn.

't Is eigenlijk niet goed van mij dit boekje als plaatwerk te bespreken, omdat ik zooveel betere ken. Dan wordt men zoo licht onbillijk. Als ik net in Michael de prachtige zilvere driekleuren-afdrukken van „schilderstukjes” heb gezien, schuif ik dit boekje liever wat ver weg; er zit hier en daar nadruk van Michael in, ja zeker; sommige zijn precies uit Michael overgeteekend, maar bij het drukken is iets verschoven, of er is iets mee gebeurd, dat ik niet begrijp, iets misgedrukt, een verkeerde verfstof gebruikt of zoo iets; voor mijn oog ten minste is 't soms of de kleuren-stipjes nog bezig zijn over elkaar te schuiven, maar dat kan aan mij liggen; en — 't zal mogelijk in alle boekjes niet even sterk 't geval zijn, omdat niet alle plaatjes onzuiver van rand zijn; er zijn er ook die werkelijk goed en mooi van kleur zijn.

Ziet ge wel, nu ben ik al onbillijk geweest. Het boekje in kwestie is voor iemand, die Michael niet kent, een heel aardig boekje. Het kan er jonge natuurvrienden ook wel toe brengen, wat meer op de Paddestoelen te letten; de jongelui stellen niet zulke hoge eischen aan de kleuren als wij verwende oudjes, en zijn tevreden als zij met behulp van boekjes den naam van een gevonden paddestoel geleerd meenen te hebben. Later gaan ze dan ernstig aan 't determineren, het teekenen en kleuren, en dan heeft ook dit werkje zijn „schuldigheid” gedaan.

Ook moet ik nog zeggen, dat één deeltje van Michael dubbel zoo duur is als dit heele boekje en dat daarin zoo goed als geen tekst bij de plaatjes is gegeven. Ook niet in Sydow, dat ook veel mooier maar ook al weer duurder is. Hier krijgen we meteen ook een aantal Nederlandsche namen voor paddestoelen, en dat is altijd een begin van populariteit voor de wilde natuurproducten.

Daarom is er ook veel kans op een herdruk van dit boekje; dan moest de schrijver den uitgever zien over te halen, een onzer artisten de zwammen te laten schilderen, op natuurlijke of evenredige grootte, voor zoover 't algemeen in ons land voorkomende soorten zijn. Zuiver in drie kleuren drukken kunnen ze in ons land ook al wel.

E. Hs.

3. *Plantkunde*, ten dienste van de Lagere School in Nederlandsch-Indië door Dr. P. Anema; met 12 platen in zwart en kleurendruk. P. Noordhoff, Groningen.

Dit is een vroolijk uitziend boekje. De gekleurde plaatjes staan buiten den tekst en tegenover een leesles. Door het laten zien en bespreken van enkele algemeen voorkomende planten, aan de „hand” van de les in 't boekje, wil Dr. Anema bij de Indische jongelui belangstelling wekken voor de natuur, zooals dat in Nederland gelukt is.

Of 't lukken zal, hangt natuurlijk heelemaal niet van dit boekje, maar van den onderwijzer af; maar juist zoo'n boekje kan den onderwijzer er toe brengen het eens te beproeven. Er is een houvast gegeven, een keuze gedaan uit de groote massa stof en dat is voor een begin al veel. Dat 't een boekje is voor onderwijzer en leerling tevens, is wel merkbaar, maar niet zeer hinderlijk.

In hoever de gekleurde plaatjes lijken, kan ik zelf niet beoordeelen. Een Indische jonge dame, die hier plantkunde studeert en aan wie ik 't boekje liet zien, vond ze mooi en ze kon mij den naam zeggen, zonder naar 't onderschrift te mogen kijken.

E. Hs.

4. K. Siderius. *Onze Tuin* (siertuin, moestuin, vruchten-tuin), met 91 fig. Amst., S. L. van Looy. f. 1.25, geb. f. 1.65.

Dit boekje is als een beknopte encyclopaedie voor bezitters van kleine tuinen en kleine kennis van tuin zaken. 'k Heb 't bij de hand gezet naast de andere naslaboeken. En waar blijven de niet-eetbare, die toch niet allen giftig zijn? Voor ons landje is de onderscheiding vrij wel overbodig; hier eten de menschen nog geen zwammen; wie bij ons aan Paddestoelen doet, gaat er op uit voor zijn studie en zijn plezier, om aesthetisch genot, de keuken kan hem weinig schelen. Alleen om de curiositeit probeeren enkelen onder ons het zwammeneten, en, als 't anders is, wie Paddestoelen niet zóó kent, dat hij geen boekje meer noodig heeft, zal ze ook niet aan zijn kennissen en huisgenooten voorzetten, al waagt hij er voor zichzelf een zieken dag aan.

Iets anders is het, of het ook een goed en nuttig

en 't heeft mij al goede diensten bewezen. Een deskundige aan wie 'k geleend had, wist er niets dan goeds van te vertellen. 't Is inderdaad wat het omslag beweert dat het is: Een handleiding voor hen die zelf hun tuin willen aanleggen en onderhouden.

E. Hs.

5. E. Th. Witte. *Practisch Handboek voor Tuinliefhebbers*.

Dit is een bewerking van Max Hesdörfers bekend *Practisches Tasschenbuch*. Het is nog veel uitgebreider dan Siderius' boek. Tot aan de bijenteelt toe en het nut en de schade van pluimvee in den tuin, de bescherming tegen nachtvorsten, nestkastjes, aan alles is gedacht. Een menigte mooie foto's doen meer dan 't boek versieren; er zijn er bij die niet in mijn Duitsche uitgave voorkomen. Het is een vraagbaak die maar zelden antwoordt weigert. De practijk is uit een boek niet te leeren, maar bij 't liefhebben, dat toch geen broodzaak is, zegt en wijst een boek het haast zoo goed als een mensch; soms beter, want dat is up to date en niet eigenwijs.

E. Hs.

6. *Insecten, schadelijk voor naalddhout*. N°. 2 en 3. De groote en de kleine Dennensnuittor en drie Retinia's.

Deze goed geïllustreerde brochures, behoorende bij de plaat *), worden uitgegeven door de Afd. Landbouw van het Departement van Landbouw, Nijverheid en Handel, en zijn gratis verkrijgbaar bij den Heer Inspecteur der Staatsbosschen en Ontginningen, te Utrecht.

De geheele levenswijze van de insecten en alles wat er bij te pas komt, zijn in deze boekjes kort en duidelijk, maar bij lange na niet droog verteld. De beschadigde planten zijn door mooie zinco's voorgesteld.

De Heer Van Dissel, Inspecteur van den Boscbouw, doet een nuttig werk met de verspreiding van zulke lectuur.

E. Hs.

7. *Fauna van Nederland*. I. Mariene Copepoden door Dr. P. J. van Breemen. E. J. Brill, Leiden.

Dit is 't eerste nummer van een reeks systematische Monographiën der verschillende diergroepen in ons land. Deze worden uitgegeven onder den algemeenen titel *Fauna van Nederland* door de Nederlandsche Dierkundige Vereeniging. Gaarne vestigen wij op verzoek van den secretaris dezer vereeniging, Dr. J. C. C. Loman, de aandacht op deze nieuwe uitgave.

E. Hs.

*) De platen zijn voor 40 ct. verkrijgbaar. Voor scholen misschien nog gratis. Brochure N°. 4, Dennenscheerder, wordt ook gratis gezonden.

Huiszwaluwen.

Naar aanleiding van de mededeelingen van Baron Snouckaert in de vorige aflevering van dit tijdschrift over de najaarstrek der zwaluwen in 1903, kan ik nog mededeelen, dat ik het vorig jaar de laatste boerenzwaluw op 13 November bij de Waal heb waargenomen. Den 12e zag ik achtereenvolgens vier exemplaren, die, blijkbaar uitgehongerd, laag over het bouwland vlogen. Daarop is het weer ruwer geworden en heb ik geen zwaluwen meer gezien.

Tiel.

H. J. KUYLAARS.

Waterhoentje.

Als iets heel eigenaardigs zij u dit even gemeld: In een drijvend hok, voor eenden bestemd, en dat neergelegd is vlak onder den toren van 't kasteel, heeft den dag na plaatsing reeds een paar waterhoentjes hun nest gemaakt. Verleden jaar broeiden 2 paar in een hooger en vijf en dezen winter telde ik er enkele keeren 16. Zoo dicht bij huis als ze nu nestelen, heeft men ze zeker niet vaak gezien. Stroo versmaadden ze niet, maar takjes vormen toch 't hoofdbestanddeel van hun hoogopgebouwd nest, waar ze nu op 4 mooie eitjes zitten.

A. J. ORT.

De Vlinders van Nederland, door Snellen, macrolepidoptera, system. beschreven: 686 soorten, 721 bladz., met figuren achterin, half leder gebonden, goed exemplaar, van f. 9.50 voor meestbiedende.

's Gravenhage.

J. VAN DER MEER,
Edisonstraat 29.

Correspondentie.

A. S. te Zierikzee. Uw planten zijn wollige sneeuwbal (*Viburnum lantana*) en Japansche Kerrie (*Kerria japonica*).
P. F. W. Moriton te 's-Gravenhage. Het zijn Eschscholtzia's (*E. californica*).

E. Hs.

